

Sygn. akt V CZ 44/16

POSTANOWIENIE

Dnia 25 sierpnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Antoni Górski

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi J. S.
o wznowienie postępowania
zakończzonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego
z dnia 30 listopada 2011 r.
przeciwko J. R., S. R., A. W., Ag. W., K. S. i Gminie C.
o ustalenie i zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 25 sierpnia 2016 r.,
zażalenia skarżącego J. S. na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 9 marca 2016 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Powód wniósł o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 30 listopada 2011 r. Domagał się uchylenia tego wyroku oraz wyroku Sądu Okręgowego w C. z dnia 29 grudnia 2010 r. w części, w jakiej oddalone zostało jego powództwo o zasądzenie od pozwanych odszkodowania w wysokości 702 000 zł z ustawowymi odsetkami, która odpowiada kwocie wierzytelności zgłoszonej w postępowaniu upadłościowym Spółdzielni Pracy „O.” w C., prowadzonym przez Sąd Rejonowy w C., a która nie została rozpoznana w postępowaniu upadłościowym, z uwagi na brak środków finansowych w masie upadłości.

Powołał się na późniejsze wykrycie takich okoliczności faktycznych i dowodów, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a z których nie mógł skorzystać w poprzednim postępowaniu. Wskazał, że gdyby Sąd Okręgowy w poprzednim postępowaniu znał okoliczności wynikające z przedstawionych dokumentów, to zauważyłby, że dokonana w dniu 22 lipca 2002 r. pomiędzy Spółdzielnią a J. R. sprzedaż prawa użytkowania wieczystego działki nr 14/1 oraz fragmentu salonu samochodowego była czynnością bezskuteczną wobec masy upadłości jako zdziałana pod tytułem darmym (art. 59 § 1 w związku z art. 54 § 1 pr. upadł.). Wówczas sąd podzieliłby jego wniosek z dnia 10 lutego 2010 r. o wykonanie operatu szacunkowego prawa użytkowania wieczystego tej działki i fragmentu salonu samochodowego celem ustalenia obiektywnego ekwiwalentu pieniężnego za 1 m² tego prawa, wynikającego z przetargu publicznego i tak wyliczona kwota powinna znaleźć się w masie upadłości. Na skutek niesumiennego działania jednego z wierzycieli - Gminy Miasta C., członka rady wierzycieli, który w trakcie postępowania upadłościowego nie ujawnił tych dokumentów lub wiedzy na ten temat, kwota ta nie znalazła się w masie upadłości i sąd upadłościowy nie rozpoznał jego dodatkowej wierzytelności w wysokości 702 000 zł. Niesumienne działanie pozwanej Gminy polegało na tym, że mając wiedzę o rzeczywistej wartości prawa użytkowania wieczystego działek nr 26/5 i nr 23/3 w wysokości 67 761 zł i sprzedając to prawo za kwotę 2 920 zł działała na szkodę interesu publicznego, ponieważ prawo własności gruntu było wielokrotnie zaniżone w stosunku do prawa użytkowania wieczystego gruntu według ustaleń przetargu publicznego przeprowadzonego w 2001 r. Kryteria tej działki (nr 14/1) były takie

same, ale Gmina nie powiadomiła o tym syndyka ani sędziego komisarza, ani pozostałych wierzycieli do czasu zakończenia postępowania upadłościowego Spółdzielni „O.” w dniu 28 maja 2007 r. Godziła się zatem na to, aby syndyk nie podjął należytych działań w zakresie ubezpieczenia sprzedaży prawa użytkowania wieczystego działki nr 14/1 z dnia 29 lipca 2002 r. za cenę 4 880 zł, chociaż obiektywnie powinna to być kwota 100 000 zł

Gdyby Sąd Okręgowy w sprawie I C .../08 znał przedstawione dokumenty, to stwierdziłby, że powód poniósł szkodę w postaci nierozpoznania jego dodatkowej wierzytelności, ze względu na brak majątku w masie upadłości w sytuacji, gdy nie weszła do niej kwota odpowiadająca wartości nieruchomości działki 14/1 i pożytków, jakie osiągnął J. R., korzystając z niej w okresie od 1996 do 29 lipca 2002 r. W ten sposób poza masą upadłości pozostał majątek Spółdzielni - nieruchomość lub jej ekwiwalent w postaci prawa użytkowania wieczystego gruntu i nakładów na część salonu samochodowego, który powinien być zlikwidowany przez syndyka. Wyrok wydany w rozpoznanej sprawie byłby korzystniejszy dla powoda, chociażby tylko w części. Dołączone do skargi kopie dokumentów obejmowały: akty notarialne o wskazanych numerach, dwa wezwania Urzędu Miasta C. Sk. III 72240 - 878/02 z 19 września 2002 r., i Sk. III 37224 - 77/02 z dnia 17 września 2002 r.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Apelacyjny odrzucił skargę jako niedopuszczalną, uznając, że nie została oparta na ustawowej podstawie. Powołane przez powoda okoliczności powinny spełniać przesłanki objęte art. 403 § 2 k.p.c. Oznacza to, że należało wykazać, iż wykryte okoliczności faktyczne i środki dowodowe, chociaż istniały już w poprzednim postępowaniu, to jednak nie były powodowi znane z przyczyn od niego niezawinionych, jak też, mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy.

W sprawie prowadzonej przez Sąd Okręgowy w C. wyrokiem z dnia 29 grudnia 2010 r. powództwo zostało oddalone. Po rozpoznaniu apelacji powoda Sąd Apelacyjny uchylił wyrok tego Sądu w części, w której powód cofnął pozew, tj. dotyczącej uznania za nieważną umowy sprzedaży prawa użytkowania wieczystego nieruchomości obejmującej działkę nr 14/1, o oznaczonej powierzchni i znajdującego się na niej budynku, zawartej w dniu 29 lipca 2002 r. i w tym

zakresie umorzył postępowanie, a w pozostałej części oddalił apelację. W uzasadnieniu oddalenia żądania zapłaty kwoty 191 100 zł w stosunku do pozwanej K. S. (syndyka masy upadłości) solidarnie z Gminą C. oraz 702 000 zł solidarnie z pozostałymi pozwanymi podał, że powód domagał się odszkodowania za utracone wynagrodzenie, jakie jego zdaniem, uzyskałby z masy upadłości Spółdzielni Pracy „O.”, będąc pełnomocnikiem w postępowaniu upadłościowym. W ramach drugiego roszczenia skierowanego przeciwko tej pozwanej domagał się odszkodowania w postaci utraconego wynagrodzenia za okres pracy w tej Spółdzielni do osiągnięcia wieku emerytalnego. Sąd Apelacyjny przyjął, że powód nie wykazał wyrządzenia mu szkody z winy pozwanej, jak też związku przyczynowego pomiędzy podawanymi zdarzeniami a szkodą, co odnosiło się do wszystkich działań podejmowanych w postępowaniu upadłościowym. Za pozbawione podstaw prawnych uznał Sąd Apelacyjny twierdzenia dotyczące Gminy C., sprowadzające się do takich działań, które miałyby prowadzić do powstania szkody u wierzycieli. Takie samo stanowisko zajął w odniesieniu do pozostałych pozwanych.

Opisane we wniosku dowody i okoliczności, sprowadzające się do zarzutu niesumiennego postępowania syndyka, wierzycieli i rady wierzycieli, które miały być przyczyną niewejścia do masy upadłości bliżej nieokreślonej kwoty, nie mogą być uznane za nowe fakty i dowody w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. Nie można zatem podzielić twierdzenia powoda, że gdyby Sąd Okręgowy w C. znał te dowody i okoliczności, to wydałby inny, korzystniejszy dla powoda wyrok. Niewątpliwie przedstawiona podstawa wznowienia i okoliczności ją uzasadniające nie odpowiadają przesłankom określonym w art. 403 § 3 k.p.c.

Powód w zażaleniu zarzucił zaskarżonemu postanowieniu naruszenie art. 410 § 1 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że skarga nie była oparta na ustawowej podstawie wznowienia postępowania. W odniesieniu do art. 403 § 2 k.p.c. powołał się na nieprawidłowe uznanie, że nowe dokumenty nie wpłynęłyby na wynik sprawy zakończonej prawomocnym wyrokiem. Niewłaściwe zastosowanie art. 361 § 1 k.c. w związku z art. 403 § 2 k.p.c. doprowadziło do nietrafnej oceny niezaimplementowania przesłanki wznowienia postępowania. Domagał się uchylenia

zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy celem merytorycznego rozpoznania jej w ramach zgłoszonej skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na podzielenie zasługuje stanowisko Sądu Apelacyjnego, że skarżący, powołując się na drugą z podstaw wznowienia postępowania, przewidzianą w art. 403 § 2 k.p.c., powinien wykazać występowanie łącznie trzech przesłanek: wykrycia okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, niemożności skorzystania z nich przez stronę w poprzednim postępowaniu i wpływu tych okoliczności lub środków dowodowych na wynik poprzedniej sprawy.

W odniesieniu do wykrycia okoliczności faktycznych i niemożności skorzystania z nich, stosownie do art. 403 § 2 k.p.c., należy wskazać, że podstawą wznowienia nie może być każda nowa okoliczność, lecz tylko taka, która dotyczy przedmiotu sporu, istniała już w trakcie zakończonego postępowania i nie została wówczas przytoczona, gdyż była stronie nieznana i miała dla niej wtedy charakter nieujawnialny (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 1969 r., III PZP 63/68, OSNCP 1969/12/208). Natomiast nowy środek dowodowy, w znaczeniu tego przepisu, to dowody wykryte, a więc takie, które istniały już w czasie trwania prawomocnie zakończonego postępowania, z których strona nie mogła skorzystać, gdyż były dla niej nieznane i wówczas nieujawnione (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 1968 r., I Co 1/68, OSNCP 1969/2/36). Niewiedza strony o środkach dowodowych musi wynikać z przyczyn obiektywnych, niezależnych od niej, a nie z zaniechania działania w trakcie postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2007 r., I CZ 105/07 nie publ.). Podstawą wznowienia nie może być środek dowodowy powstały dopiero po uprawomocnieniu się orzeczenia, którego dotyczy skarga o wznowienie postępowania.

Z art. 403 § 2 k.p.c., w stosunku do trzeciej przesłanki, dotyczącej wpływu wykrytych okoliczności lub środków dowodowych na wynik sprawy, wynika konieczność dokonania hipotetycznej wykładni przepisów prawa materialnego lub procesowego będących podstawą poprzedniego orzeczenia, przy uwzględnieniu nowych okoliczności lub środków dowodowych. Pozwoli to na stwierdzenie istnienia prawdopodobieństwa, czy i jaki wpływ mogłyby mieć te ujawnione

„nowości” na treść prawomocnego orzeczenia, gdyby były znane przed jego wydaniem. Chodzi o stan odpowiedniego stopnia prawdopodobieństwa wpływu, a nie o pewność jego istnienia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2007 r., IV CZ 48/07; z dnia 26 września 2014 r., IV CZ 52/14; 10 lutego 2016 r. I CZ 126/15 i 127/15, niepublikowane).

Przyjęte zostało w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że nadzwyczajny charakter skargi o wznowienie postępowania, prowadzącej do wzruszenia prawomocnego orzeczenia, przemawia za ścisłą wykładnią wymagania „oparcia skargi na ustawowej podstawie”, objętego art. 410 § 1 k.p.c. Wymaganie to uznaje się za spełnione, jeżeli powołana przez skarżącego podstawa odpowiada wzorcowi którejkolwiek z podstaw wznowienia, przewidzianych w art. 401 do 403 k.p.c., jeżeli rzeczywiście wystąpiła. Badanie skargi w tym zakresie na posiedzeniu niejawnym, nie ogranicza się zatem do kontroli, czy wskazane w skardze okoliczności odpowiadają ustawowym podstawom, ale obejmują również ustalenie, czy podstawa ta rzeczywiście istnieje (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2005 r., I CZ 35/12, niepubl.; z dnia 10 lutego 2006 r., I PZ 33/05, OSNP 2007, nr 3-4, poz. 48; z dnia 16 maja 2007 r., IV CZ 22/07, niepubl.; z dnia 13 lutego 2009 r., II CZ 97/08, niepubl.; 25 czerwca 2014 r., IV CZ 35/14 niepubl.). Na etapie wstępnego badania skargi ustalenie, czy opiera się ona na ustawowej podstawie, powinno być dokonane na podstawie okoliczności i twierdzeń w niej zawartych. Ten etap nie obejmuje natomiast oceny, czy wskazana podstawa jest merytorycznie uzasadniona. Nie należy także do tego zakresu prowadzenie rozważań i stwierdzenia, czy wykryte okoliczności lub środki dowodowe miały wpływ na wynik prawomocnie zakończonych sprawy. Możliwość zaważenia przez te okoliczności lub środki dowodowe na wyniku sprawy należy do sfery jej oceny merytorycznej, wykraczającej poza ramy postępowania związanego z badaniem, czy istnieje podstawa wznowienia postępowania. Na tym etapie chodzi bowiem jedynie o stan odpowiedniego prawdopodobieństwa zaistnienia wpływu.

W rozpoznawanej sprawie skarżący podawał na czym wpływ tych „nowości” na wynik sprawy miał polegać. Sąd Apelacyjny przyjął, że powołane przez skarżącego okoliczności i dowody nie mogły mieć wpływu na skarżone rozstrzygnięcie. Odwołał się do stwierdzenia braku podstaw odpowiedzialności

pozwanych w prawomocnym wyroku. Uznał, że stanowiska tego nie zmieniają obecne twierdzenia powoda oparte na przedstawionych dokumentach. Dokonanie przez Sąd Apelacyjny oceny przedstawionych dokumentów w odniesieniu do wskazanych przesłanek z art. 403 § 2 k.p.c. wykroczyło poza sferę prawdopodobieństwa wpływu okoliczności i środków dowodowych na treść wyroku, na rzecz stwierdzenia, że wpływ ten nie zaistniał. Takiej analizy nie można było dokonać bez merytorycznego rozpoznania skargi.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

db

eb